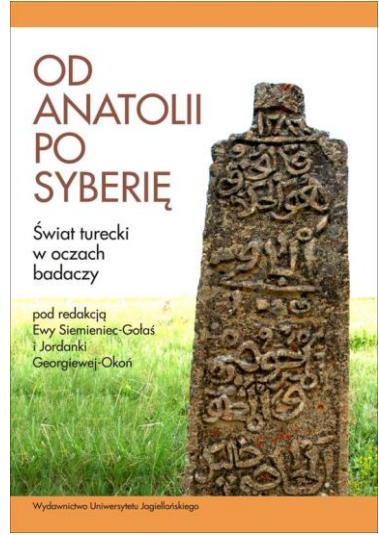

Od Anatolii po Syberię. Świat turecki w oczach badaczy [Anadolu'dan Sibiryaya. Araştırmacıların Gözünde Türk Dünyası] (2010). E. Siemieniec-Gołaś, J. Georgiewa-Okon (Ed.). Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 228 sayfa. ISBN: 978-83-233-2933-6

Piotr KAWULOK

Krakov'daki Türkoloji bölümünün başkanı Prof.Dr. Ewa Siemieniec-Gołaś'ın yazdığı ön sözle başlayan ve başlığı *Anadolu'dan Sibiryaya. Araştırmacıların Gözünde Türk Dünyası* olan kitap, 2009 yılında Krakov'da düzenlenmiş olan III. Polonya Türkoloji Kongresi'nin bildirimlerinden esinlenerek yazılan makalelerden oluşmaktadır. Kitabın göze çarpan ilk özelliği, yirmi altı makaleden, dokuzu dil bilimi, altısı edebiyat alanında olmak üzere sadece on beşinin “geleneksel filoloji” diye adlandırabileceğimiz disiplin çerçevesinde yazılmış olmasıdır. Geri kalan on bir makale, tarih, kültür araştırmaları ve çeviri bilimi gibi farklı alanlara katkıda bulunmaktadır. Bu olgu bize, eskiden başta dil olmak üzere yalnızca filolojik çalışmalara odaklanan Batı Türkolojisinin ilgi noktasının bu geleneksel alanını bırakıp daha farklı bilim dallarına kaydığını gösteriyor olabilir.

Dil üzerine, Gulaikhan Akhtayeva'nın “Kazak Dilinde Güneş, Ay, Yıldız ve Yer Kavramları ve Çağrıştırdıkları Anlamlar” (ss. 11-16), Otgonsuch Cagaan'ın “Moğolcadaki Uyurca Alıntı Kelimeler” (ss. 23-27), Henryk Jankowski'nin “Buhara Özbekçesi Üzerine” (ss. 89-96), Tadeusz Majda'nın “Jean Charles de Besse'in 1829 Tarihli Türkçe Grameri” (ss. 121-129), Anna Parzymies'in “Eski Bulgarcada Kelime Başlangıcında ś-” (ss. 149-157), Barbara Podolak'ın “Walenty Skorochód Majewski'nin Türkçe Grameri (Yaklaşık 1830)” (ss. 159-169), Marzanna Pomorska'nın “Çulımca Kelime Hazinesinin Yeni Kaynakları Üzerine Birkaç Not” (ss. 171-177), Ewa Siemieniec-Gołaś'ın “Eski Polonya ve Avrupa Yazınında İstanbul'un Adları” (ss. 179-185) ve Kamil Stachowski'nin “Dolgancadaki Rusça Alıntı Kelimelerin Uyarlanmasının Miktersal Analizi” (ss. 187-192) başlıklı yazılar kaleme alınmıştır. Edebiyat hakkında yazılan makaleler şunlardır: Danuta Chmielowska'nın “Solmaz Kâmuran'ın Eserleri ve Kirâze Romani” (ss. 29-38), Öztürk Emiroğlu'nun “Modern Türk Edebiyatının Yaratıcısı İbrahim Şinasi'nin Batı ve Doğu Medeniyetleri Hakkında Görüşleri”

(ss. 49-55), Marzena Godzińska'nın "Türk Alevilerinin Sözlü Edebiyatı–Bazı Metodolojik Sorunlar" (ss. 77-88), Agnieszka Ayşen Kaim'in "Varşova Millî Müzesi'nin 'XIX. Yüzyıl ve XX. Yüzyılın İlk Yarısı Polonya Resim, Grafik ve Çiziminde Oryantalizm' Sergisinin Çevresinde Edebî Fikirler" (ss. 105-113), Grażyna Zając'ın "Kıbrıs Türklerinin Edebiyatıyla Karşılaşmalarım" (ss. 215-221) ve Agnieszka Zastawna-Templin'in "12 Eylül Darbesi'nin Edebiyata Etkisi: Hikâyelerde 12 Eylül" (ss. 223-228). Ne dil bilimi ne de edebiyat çalışması olarak kategorize edilebilen yazılar ise, Karol Bieniek'in "Türk Silahlı Kuvvetleri ve Parti Sistemine Etkisi" (ss. 17-21), Andrzej Drozd'un "Güney ve İç Anadolu'da Köy Mezarlıkları" (ss. 39-47), Stefan Gąsiorowski'nin "Rusya, İran ve Türkiye Arasında. 1873-1927 Yıllarında Seray Şapşal'ın Hayatı ve Faaliyeti" (ss. 57-67), Jordanka Georgiewa-Okon'un "Balkanlar'da Dini Senkretizm: Kurban" (ss. 69-75), Magdalena Jodłowska-Ebo'nun "Bóg [Tanrı] veya Allah. Kültürlerarası Tercümenin Sorunları Üzerine" (ss. 97-104), Natalia Królikowska'nın "Yaşlav Ailesi Murat Giray Han'ın Mahkemesinin Önünde (1678-1683). Kırım Mirzalarının Tarihi ile İlgili Bir Ön Değerlendirme" (ss. 115-120), Beata K. Nykiel'in "Kiev'deki Ukrayna Merkezi Millî Tarih Arşivi (CDIAUK)'ndeki Kale ve Bölge Mahkemelerinin Adli Sicillerinin Işığında Lehistan'da Şark" (ss. 131-142), Piotr Nykiel'in "Wernyhora ile Krakov Türkolojisi Arasındaki Bağlantı Hakkında Birkaç Söz" (ss. 143-149), Katarzyna Stefaniak-Rak'ın "Onuncu Kırım Adli Sicili'ndeki Notların Özellikleri" (ss. 193-198), Anna Sulimowicz'in "Łuck'taki Karay Belediyesinin Tarihinden. Belediyenin 'Gelir Evi'" (ss. 199-204) ve Lehçe değil Türkçe yazılan tek metin, Fatih Yılmaz'ın "Ders Kitaplarının Yabancı Dil Öğretim Yöntem ve İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi" (ss. 205-213) başlıkları taşıyan makalelerdir. Şimdi birkaç makaleye yakından bakalım.

Kitabın ilk makalesi, ön sözün hemen ardından gelen ve Poznań Üniversitesinin öğretim görevlilerinden Dr. Gulaikhan Akhtayeva'nın yazdığı "Kazak Dilinde Güneş, Ay, Yıldız ve Yer Kavramları ve Çağrıştırdıkları Anlamlar" başlıklı yazıdır. Makalenin yazarı, başlığında sözü geçen dört kavramı ifade eden kelimelerin çağdaş Kazakçada nasıl, hangi anlamlar ve -özel isimler ve deyimler dâhil olmak üzere- hangi bağlamlarda kullanıldığına ışık tutarak bu kelimeleri tarihî arka plan üzerinde de inceler. Yazının olumlu bir niteliği, Akhtayeva'nın köken bilimle yetinmeyerek, analizini anlam bilimsel seviyeye de götürmesidir.

Dil bilimiyle ilgili başka bir yazı, yine Poznań Türkolojisinin temsilcisi, Poznań'daki bölümün başkanı Prof.Dr. Henryk Jankowski'ye ait olan "Buhara Özbekçesi Üzerine" başlığındaki makaledir. Makalede, Buhara'da konuşulan Özbekçenin, ses değişiklikleri ve ünlü uyumu gibi fonetik ve sözlüksel özelliklerine odaklanılır. Ayrıca Tacikçe ve Rusçanın Buharalı Özbeklerin diline nasıl tesir ettiği ve de bölgede kullanılan alfabelerinin nasıl birbiriyle

kaynaştığı üzerine durulur. Bu son husus, birkaç yazılı levhanın makaleye eşlik eden fotoğraflarıyla da örneklendirilir.

Varşova Üniversitesinin öğretim üyelerinden Doç.Dr. Öztürk Emiroğlu tarafından kaleme alınan “Modern Türk Edebiyatının Yaratıcısı İbrahim Şinasi'nin Batı ve Doğu Medeniyetleri Hakkında Görüşleri” başlıklı yazı, kitabın edebiyata ait olan yazılarından. Makalede İbrahim Şinasi'nin *Tercüman-ı Ahval ve Tasvir-i Efkâr* gazetelerinde yayımladığı makalelerde Batı ve Doğu üzerine sunduğu fikirler incelenir. Doğu hakkındaki görüşleri, Batı hakkındaki görüşleri ve Doğu ile Batı değerlerinin sentezi olmak üzere üç bölüme ayrılan yazıda, İbrahim Şinasi'nin, düşünce sisteminde Doğu ve Batı kültürlerini birleştirdiği iddia edilir.

Doç.Dr. Grażyna Zajac'ın imzasını ve “Kıbrıs Türklerinin Edebiyatıyla Karşılaşmalarım” başlığını taşıyan makale, sıkıcı bir akademik çalışmadan çok, edebiyatla karşılaşmanın kişisel tecrübesine bir tanıklık niteliğindedir. Krakov'daki Türkoloji bölümünde öğretim üyesi olan yazarın 1996 senesinde Kıbrıs'a ilk gidişinin betimlemesiyle başlayan yazı, İsmail Bozkurt, Orkun Bozkurt, Mustafa Çelik gibi, yazarın şahsen tanıdığı Kıbrıslı edebiyatçıların eserlerine yönelik kısa bir analizle devam eder. En sonunda ise Zajac, Kıbrıslı Türk yazarlarının da eserlerinde sık sık yaptığı gibi, Kıbrıs'ta Yunan ile Türk toplulukları arasında barış olmasını istediğini ve dilediğini dile getirir.

Edebiyattan fazla uzaklaşmayan fakat daha önce “geleneksel filoloji” olarak adlandırdığımız alana tam olarak girmeyen bir çalışma, Magdalena Jodłowska-Ebo'nun yazmış olduğu “Bóg [Tanrı] veya Allah. Kùltürlerarası Tercümenin Sorunları Üzerine” adındaki yazıdır. Makalenin yazarı, Orhan Pamuk'un *Benim Adım Kırmızı* romanını ve Lehçe çevirisini örnek alarak Türkçe “Allah” kelimesinin Lehçeye çevrilip çevrilmemesini tartışır. Titiz bir incelemenin sonucu olarak doğan ve romandan/çevirisinden çok sayıdaki örneğin verildiği makalede, “Allah” kelimesinin özel isim olup olmadığı üzerinde durulur ve Orhan Pamuk'un romanının mevcut Lehçe çevirisi bu bakımdan eleştirilir.

Kısaca tanıtmak istediğim son metin, Fatih Yılmaz'ın kaleme aldığı “Ders Kitaplarının Yabancı Dil Öğretim Yöntem ve İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi” başlığı taşıyan makaledir. Krakov'daki Türkoloji bölümünde Türkçe okutmanlığı yapmakta olan yazar, Türk dili öğretimi örneği üzerinde, yabancı dil eğitiminde ders kitaplarının kullanımına dair fikirlerini ortaya koyar. Makalede, ders kitaplarının dil öğretimi ve öğreniminde çok önemli bir rol oynadığı fakat öğretimin tek aracı asla olamayacağı ve sadece başka malzemelerle desteklenerek kullanılabilceği ileri sürülür.

Elbette dil açısından Türk okurunun bu kitaptan faydalanması güç olabileceğinin farkındayım: Değindiğim son makale haricinde bütün makaleler Lehçe olarak kaleme alınmıştır. Hâlbuki bu tanıtımda yapmağa çalıştığım,

kitabı okumaya teşvik etmekten çok, Polonya'da Türkologların çok boyutlu çalışmalar sürdürdüklerini ve farklı bilim dallarından istifade ederek Türk dünyasıyla ilgili çeşitli konuları ele aldıklarını göstermekti. Polonya'da Türkoloji araştırmalarının bu yöne doğru ilerlemesini umut ettiğimi söylesem, sanırım hepimizin dileğini dile getirmiş olacağım.